

Die het gewone niet eert, is het bysondere niet weerd

Robert Kwak

Programmaleider Basiskwaliteit voor Natuur
Vogelbescherming Nederland

1. Urgentie en basiskwaliteit
2. Elementen van basiskwaliteit
3. Basiskwaliteit realiseren

Deel 1.

Urgentie en basiskwaliteit

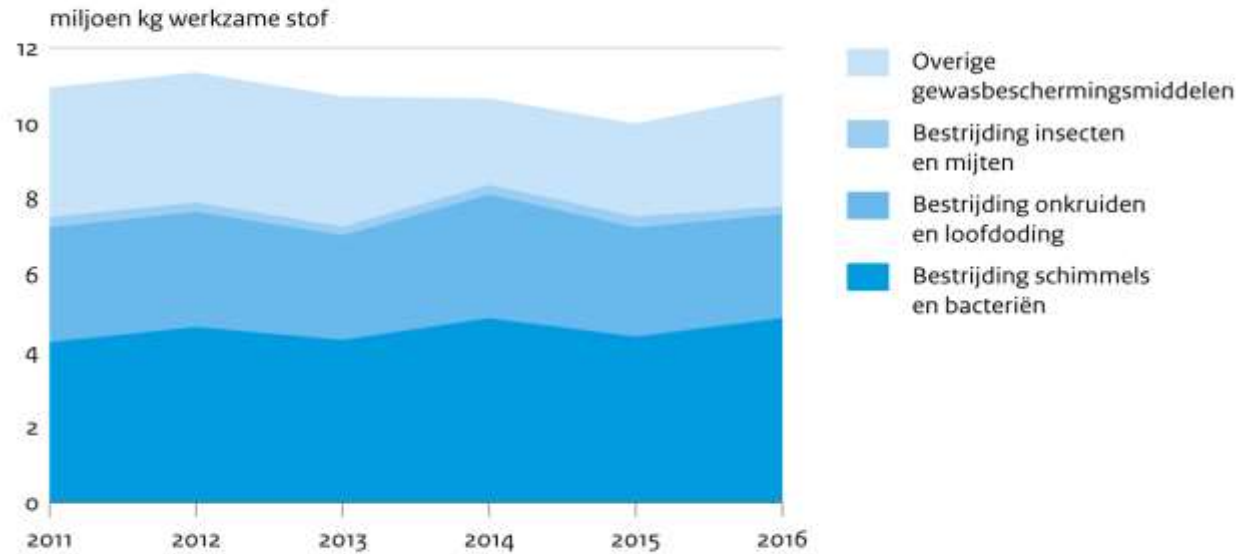
A. Invloed op het milieu

- abiotiek

Input van chemie

“niet alleen stikstof”

Afzet van chemische gewasbeschermingsmiddelen

Bron: CBS

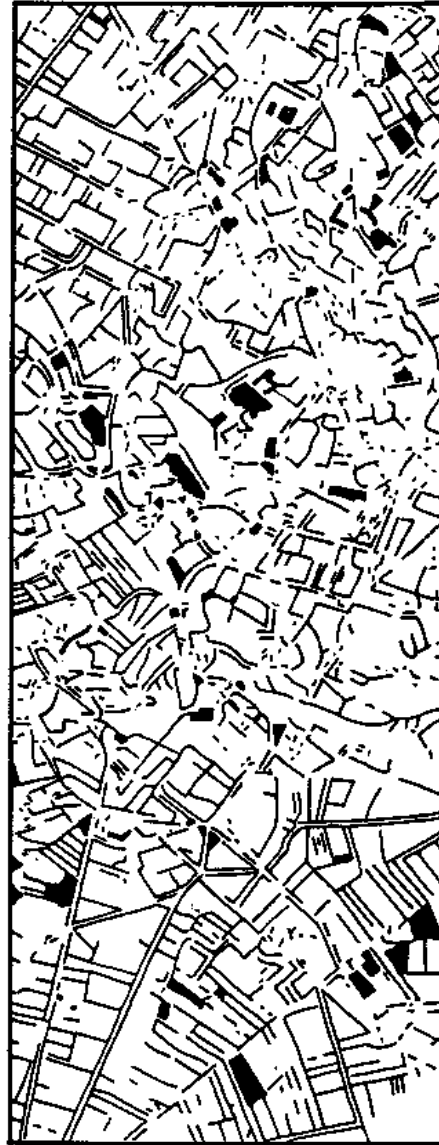
CBS/nov18
www.clo.nl/nl001518

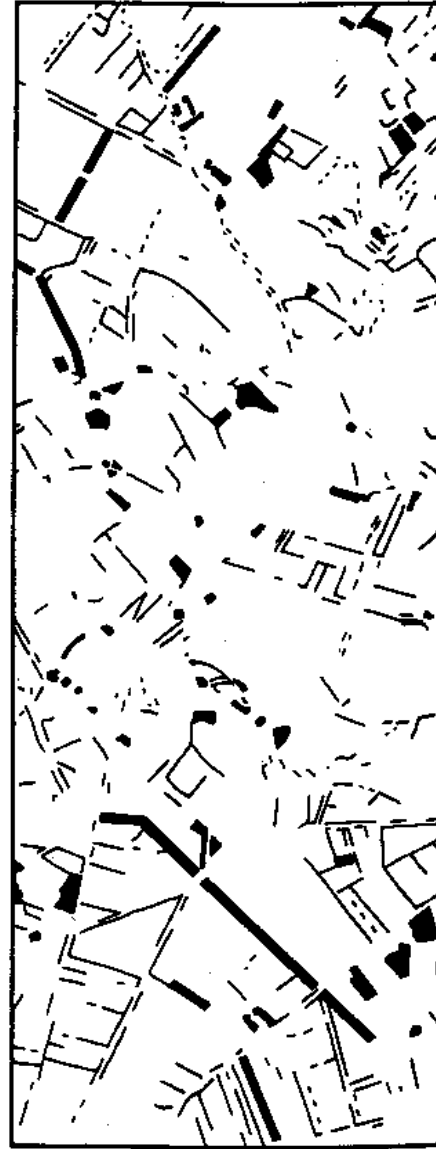
B. Veranderingen in het grondgebruik

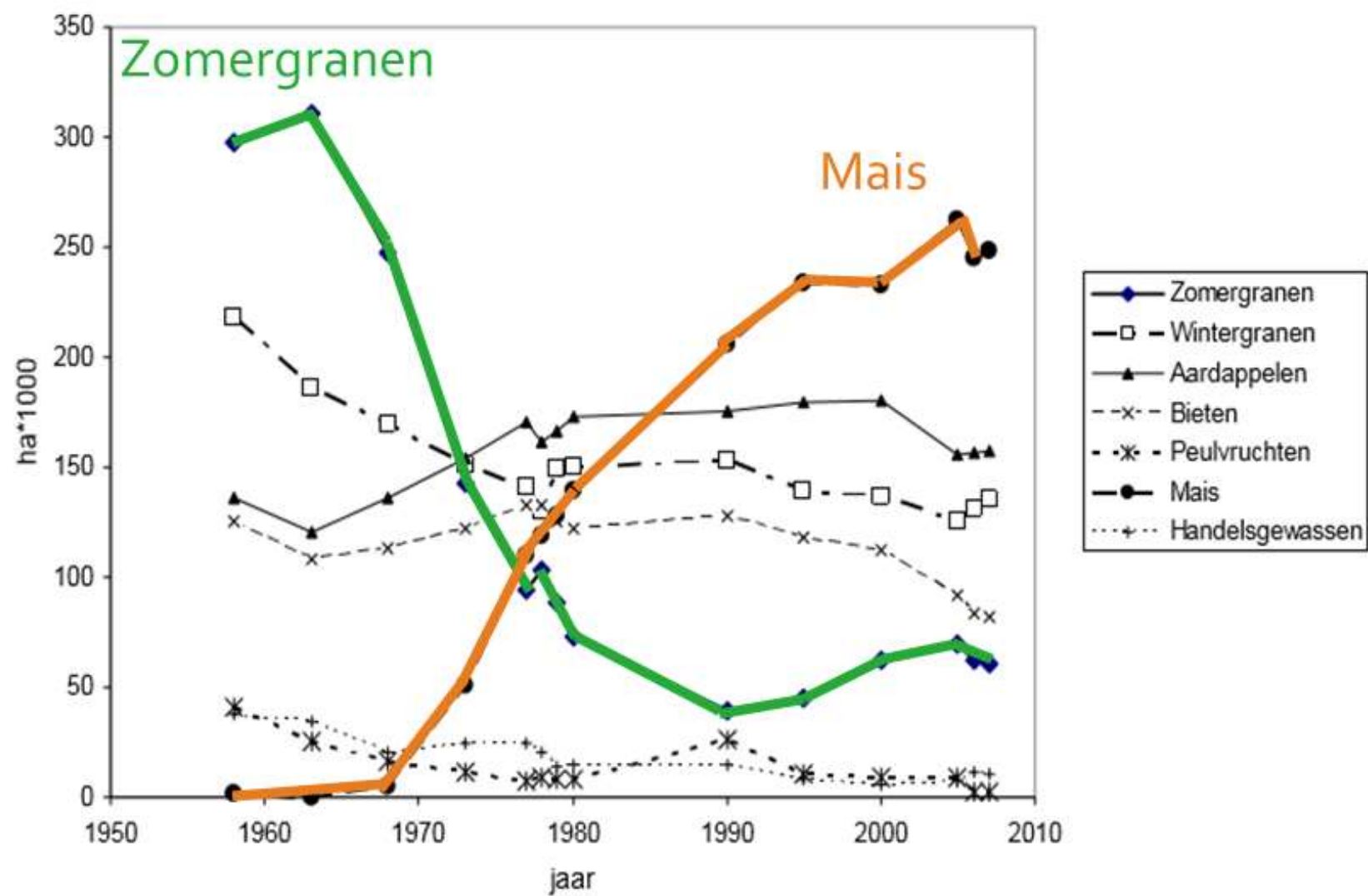
- inrichting van het landschap

1950

1995

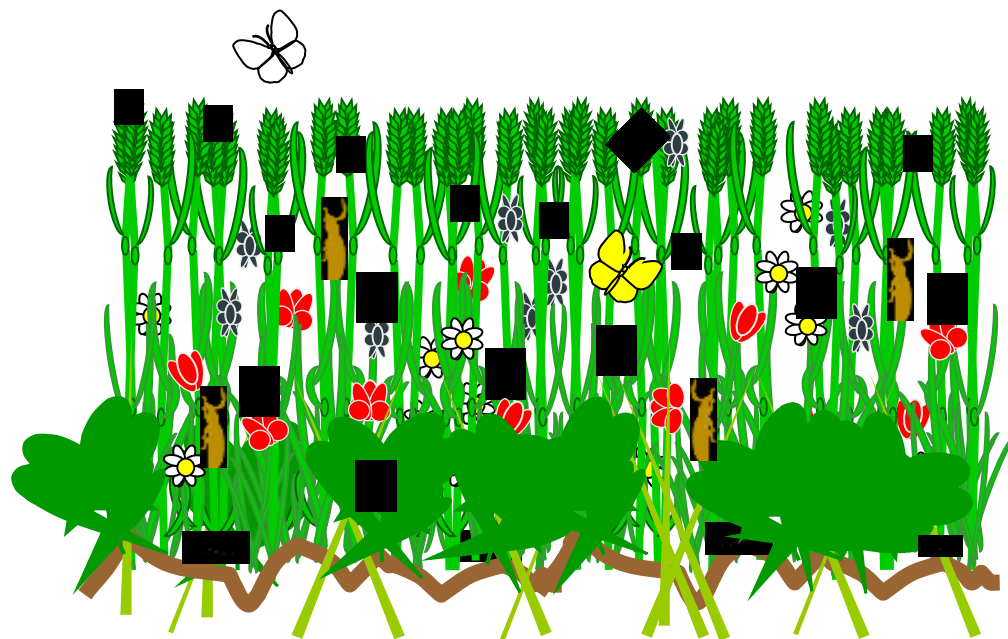

C. Intensivering van beheer en gebruik

Insectenbestrijding

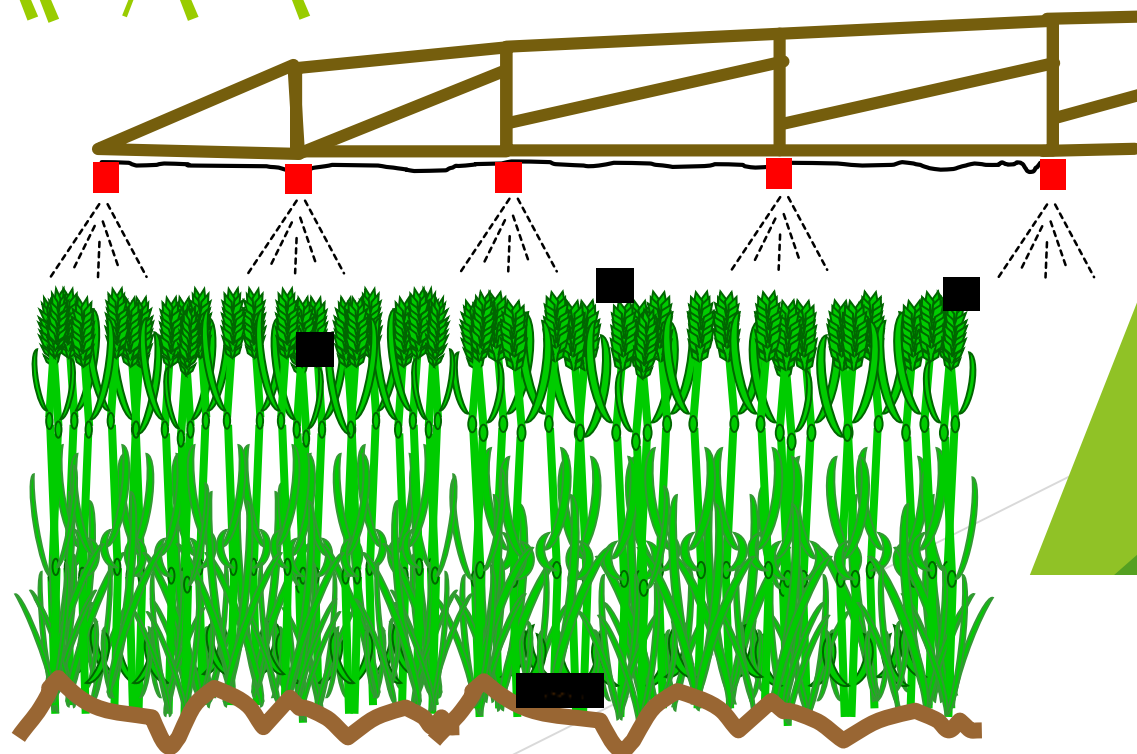
Onkruidbestrijding

Bemesting

Gewassoort, genetische variatie

Plantdichtheid

Mechanisatie

Productie tot op het asfalt

Gevolgen voor de natuur

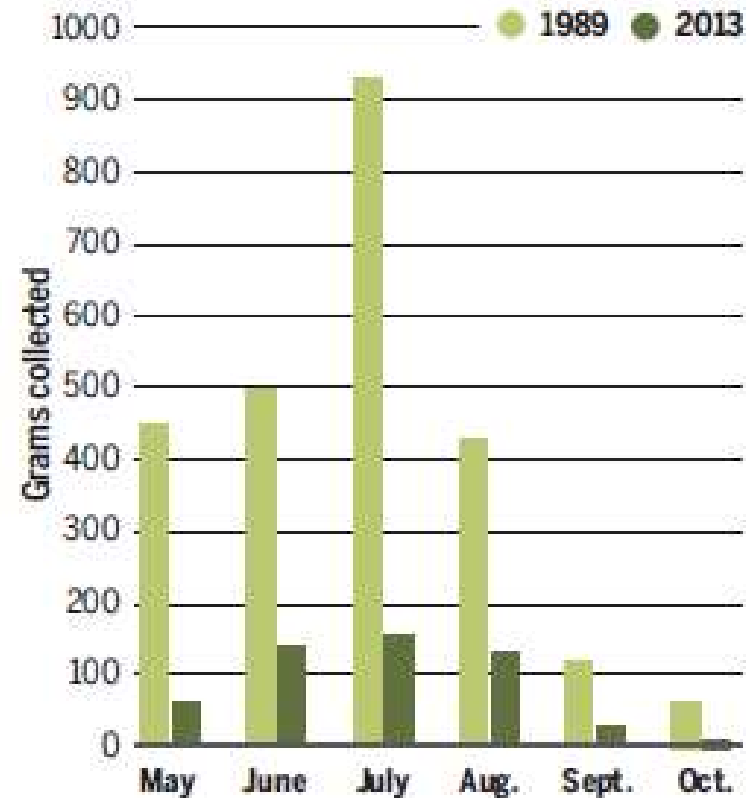
WHERE HAVE ALL THE INSECTS GONE?

Surveys in German nature reserves point to a dramatic decline in insect biomass. Key members of ecosystems may be slipping away

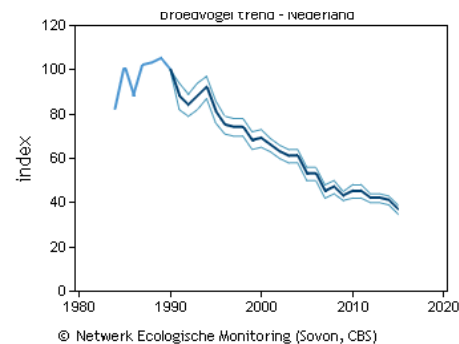
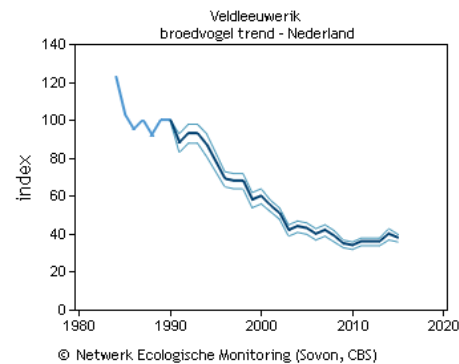
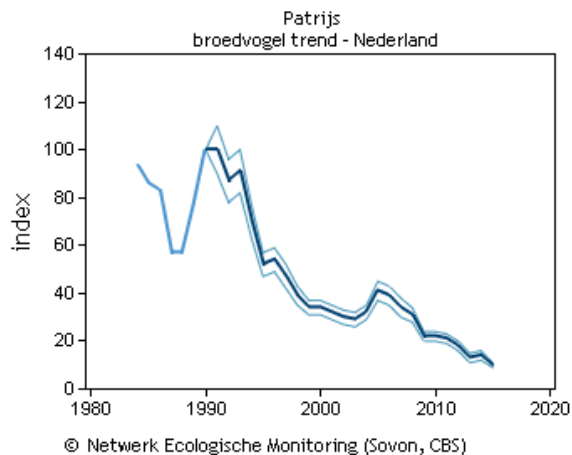
By **Gretchen Vogel**, in Krefeld, Germany

Weighty disappearances

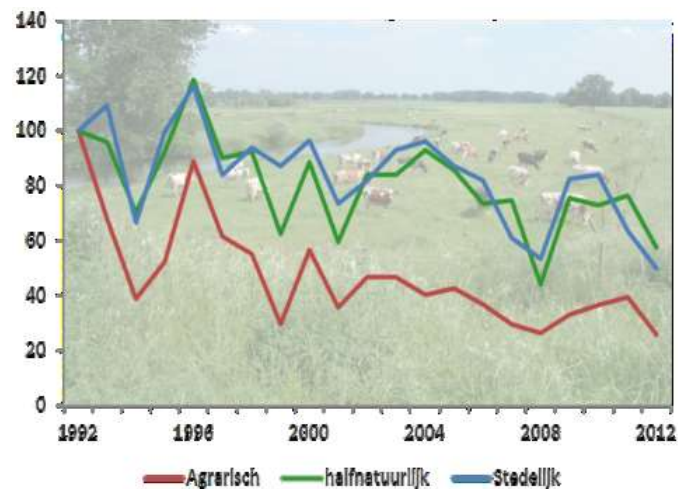
The mass of insects collected by monitoring traps in the Orbroicher Bruch nature reserve in northwest Germany dropped by 78% in 24 years.

Achteruitgang Boerenlandvogels

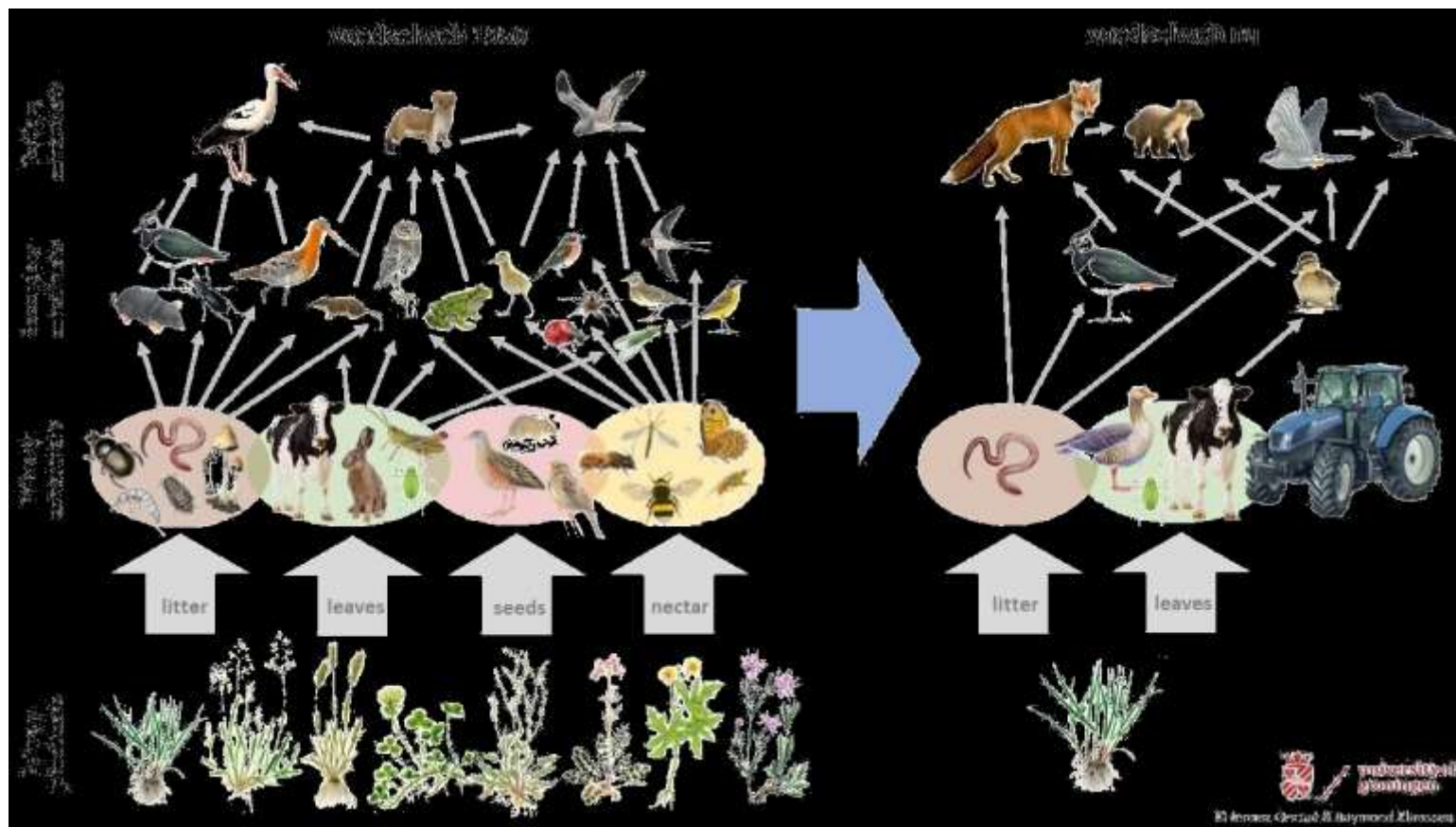

93% achteruit in 30 jaar

Dagvlinders

Voedselweb

In Europa in 30 jaar tijd
421 miljoen vogels minder.....*

Hoe bescherm je ‘algemene’,
wijd verbreide soorten??

→maatregelen moeten immers
op zeer grote schaal (“overall”) werken!

* Inger *et al.* 2015. Common birds are declining rapidly
while less abundant species’ numbers are rising.
Ecology Letters (in druk)

Gewone soorten gewoon houden

- *keep the common birds common*

Kwaliteit terug!

Willen we dat niet allemaal??

Basiskwaliteit opkrikken

"Overall": stad,
landelijk gebied
en
natuurgebieden
voor de
"gewone"
natuur

Basiskwaliteit +

Basis en Bijzonder

Basiskwaliteit + nodig

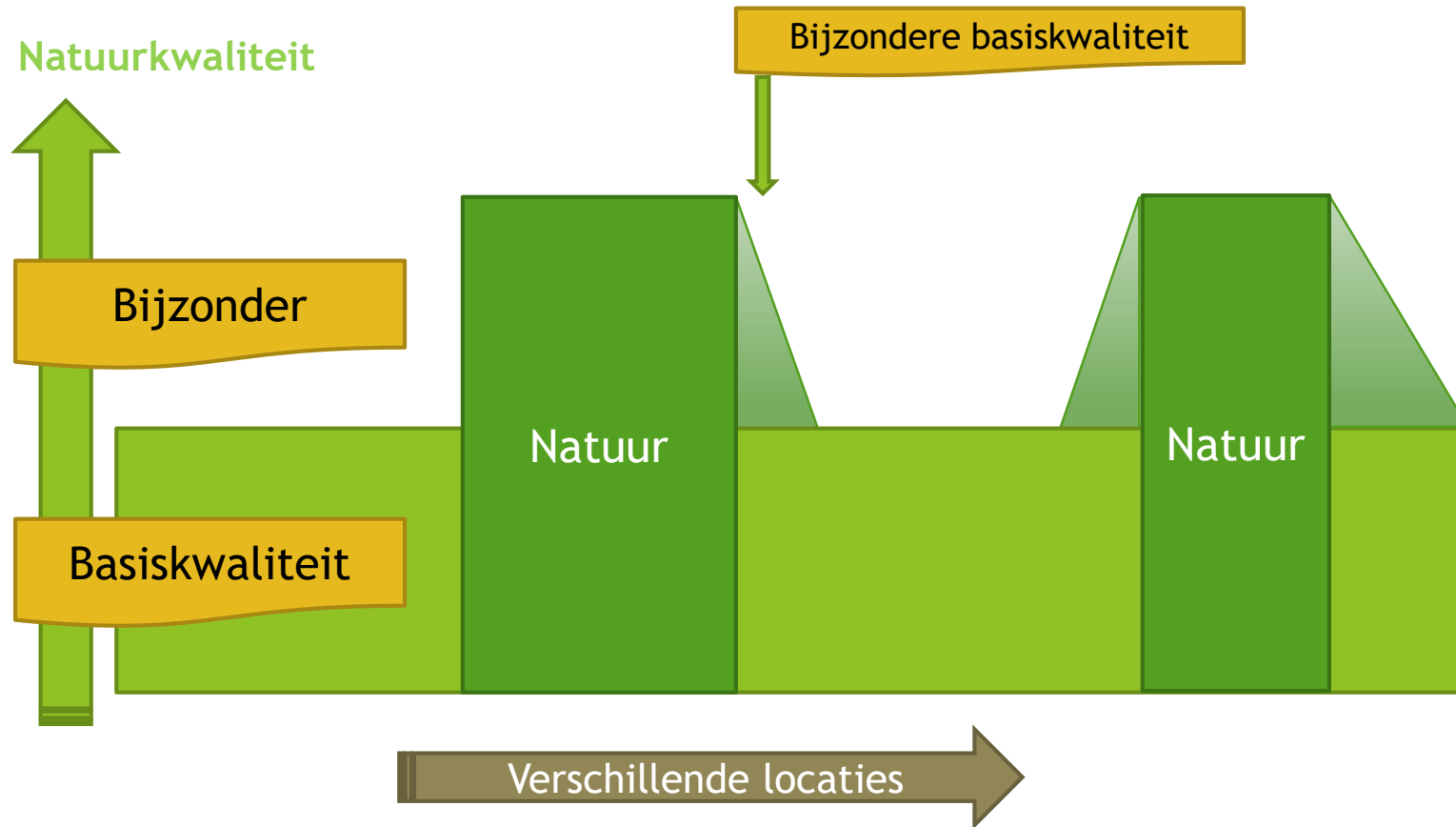
Werkdefinitie “Kwaliteit voor Natuur”

kwaliteit voor natuur is de **toestand waarin de set aan condities verkeert**, die het leefgebied van planten en dieren bepalen

Basiskwaliteit voor natuur is daarbinnen de **minimale vereiste** waaraan deze set van condities moet voldoen teneinde een **gewenst niveau van biodiversiteit** duurzaam in stand te houden. Daarbij geldt als uitgangspunt dat **gewone soorten gewoon** zullen blijven.

Deze basiskwaliteit staat in dezen voor de **ecologisch duurzame vorm van landgebruik** gegeven de lokaal van nature aanwezige randvoorwaarden en cultuurhistorische context

Schematisch ruimtelijk beeld

Ook schaalafhankelijk → van regio naar
landschap naar landschapselementen

De Levende Natuur - september 2018

Op weg naar een basiskwaliteit voor natuur

Robert Kwak
Arnold van den Burg
Gerrit Dommerholt
Arnold van Kreveld
Anton Stortelder
René van Wijngaarden

Er is in Nederland veel aandacht voor dieren die met uitsterven worden bedreigd. En terecht. Maar een ander probleem sneeuwt daardoor onder: ook veel algemene soorten zijn in een vrije val terecht gekomen. De kwaliteit van de leefomgeving is kennelijk niet meer toereikend om populaties van deze algemene soorten in stand te houden. Om deze trend te stoppen en populaties te laten herstellen, is minimaal een 'basiskwaliteit' voor natuur nodig, ook buiten de aangewezen natuurgebieden. We moeten de basiskwaliteit maatschappij-breed agenderen en integreren in besluitvorming en beheer om daadwerkelijk een trendbreuk te realiseren in de achteruitgang van soorten.

Het gaat niet goed met de natuur in Nederland. Uit Duits-Nederlands onderzoek blijkt dat de biomassa aan vliegende insecten in 27 jaar met ruim 75% is afgenomen (Hallmann et al., 2017). Dit onderzoek kreeg veel aandacht, maar staat niet op zichzelf. In Nederland namen van veel soorten de aantallen en verspreiding af (Compendium voor de Leefomgeving en Living Planet Report (WWF, 2016)). Bijvoorbeeld dagvlinders namen in aantallen en verspreiding sinds 1992 af met bijna 40%; en van de argusvlinder is sinds 1992 nog maar 2% over. Het aantal vogels in het landelijk gebied in de EU kelderde de afgelopen 30 jaar met 55% (Inger et al., 2015); dat zijn alleen al in Noordwest Europa 420 miljoen vogels minder.

Niet alleen bijzondere soorten nemen in aantallen en verspreiding af, maar ook (voorheen) algemene soorten. De afnames vinden zowel binnen als buiten natuurgebieden plaats, maar is sterker buiten de natuurgebieden. Deze verarming beïnvloedt maatschappelijke, economische en culturele ecosysteemdiensten (fig. 1). Een aantal effecten liggen voor de hand; soms zijn de effecten indirecter, zoals verminderde vruchtzetting door afname van bestuivers van gewassen en wilde planten, natuurlijke plaagbescherming en moeten er extra inspanningen tegen kustafslag worden gedaan, terwijl het effectiever en goedkoper is om zeegrasvelden en schelpdierbanken in stand te houden die uit voldoende individuen bestaan om gezamenlijk sediment vast te houden. Maar ook cultureel heeft de verarming van de natuur effecten, zoals minder kwaliteit van de

groene recreatie en minder kwaliteit van het natuurlijk erfgoed. De afnames van aantallen individuen en soorten hebben ook effect op de voedselwebben waarvan de verschillende soorten een onderdeel vormen. Veranderingen werken door in het gehele voedselweb. Veel 'bijzondere' beschermde diersoorten zijn afhankelijk van een groot voedselaanbod en daarmee van hoge dichtheden aan algemene soorten. Dit is uitgebreid bestudeerd voor de grauwe klauwier (van den Burg et al., 2011), maar ook voor bijvoorbeeld grutto- en kornoekuijken blijkt het gebrek aan insecten van cruciaal belang te zijn.

Om de achteruitgang van de biodiversiteit in Nederland te stoppen kunnen we niet meer volstaan met het beschermen van soorten en habitats in natuurgebieden. Ook buiten natuurgebieden is een 'basiskwaliteit voor natuur' noodzakelijk. Het uitgangspunt voor basiskwaliteit voor natuur is dat algemene soorten algemeen blijven of weer worden. Om dat te realiseren is een set van condities noodzakelijk, die voortkomen uit abiotiek, landschappelijke inrichting en beheer en gebruik, die het leefgebied van planten en dieren bepalen. De basiskwaliteit is daarbinnen de minimale vereiste waaraan deze set van condities moet voldoen teneinde een gewenst niveau van biodiversiteit duurzaam in stand te houden. Deze basiskwaliteit staat in dezen voor de ecologisch duurzame vorm van landgebruik gegeven de van nature aanwezige randvoorwaarden en cultuurhistorische context. De exacte

Fig. 1. Voorbeelden van ecosysteemdiensten in Nederland, verdeeld over productiediensten, culturele diensten en regulerende diensten (bron: PBL et al., 2014, www.pbl.nl).

Deel 2

Wat zijn de belangrijkste aspecten van Basiskwaliteit??

Waar zouden we heen moeten willen??

(Basis)kwaliteit voor Natuur

Driedeling condities voor natuur

- **A-biotisch milieu**
 - kwaliteit van bodem, water, lucht
 - geomorfologie / ecohydrologie
- **Inrichting** van het landschap
 - hoe is de inrichting voor het gebruik
 - welke natuurelementen en hoeveel
- **Beheer en gebruik** van het landschap
 - ecologisch duurzaam gebruik
 - beheer; regulier, ecologisch of natuurbeheer

(Natuurkwaliteit is dan de toestand van de planten en dierenwereld die daar op volgt)

Voorbeeld Oost-Gelderland

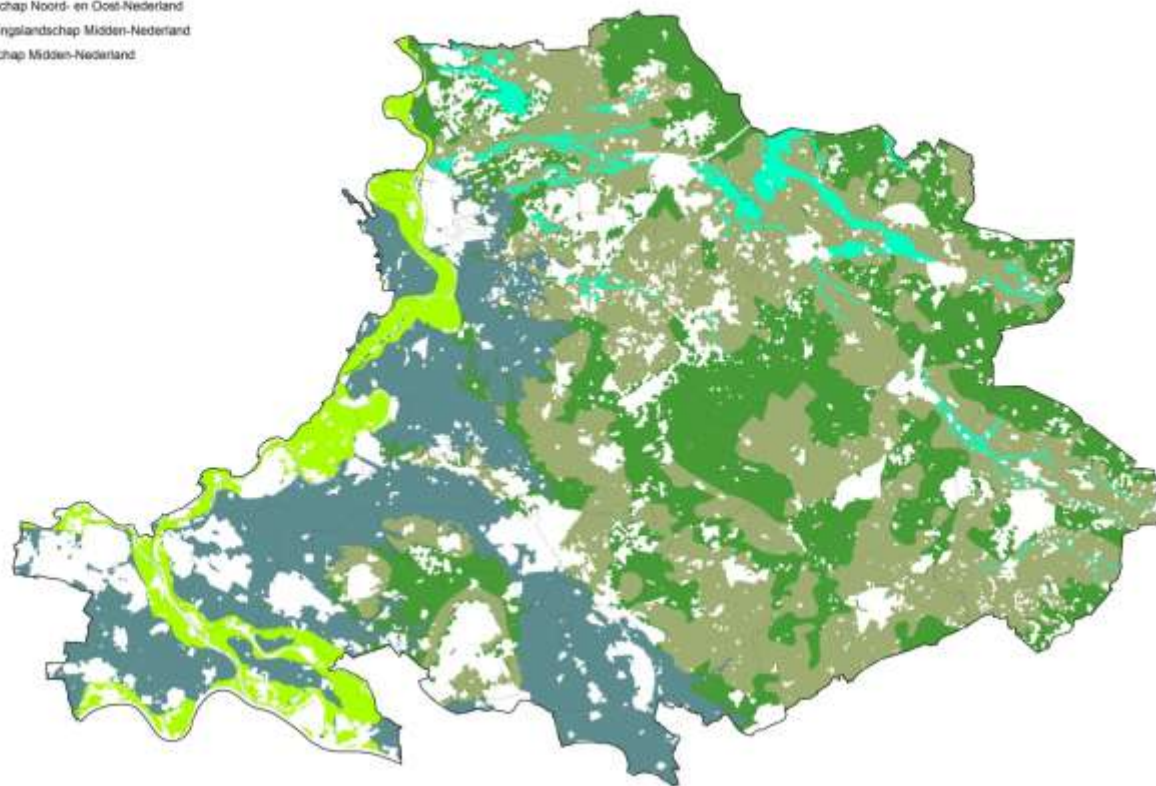
Inventarisatie
(Basis)Kwaliteit Natuur
Oost-Gelderland

Agrarische landschappen

Agrarisch gebied

Domeinnaam

- Agrarisch landschap rivierengebied
- Agrarisch landschap van de uiterwaarden
- Beekdallandschap Noord- en Oost-Nederland
- Heideontginingslandschap Midden-Nederland
- Hoeverlandschap Midden-Nederland

Oude Hoevenlandschap

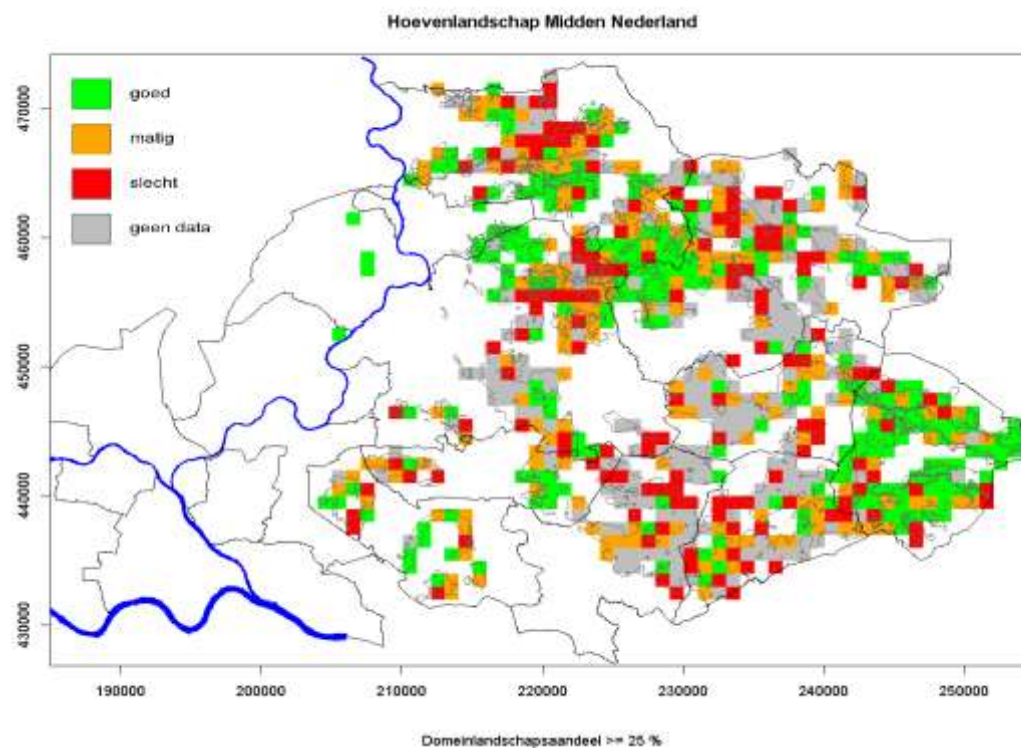

Dagvlinders - criteria/resultaat per landschap

voorbeeld hoevenlandschap

slecht	<10
matig	10-14
goed	>14
aantal soorten	27

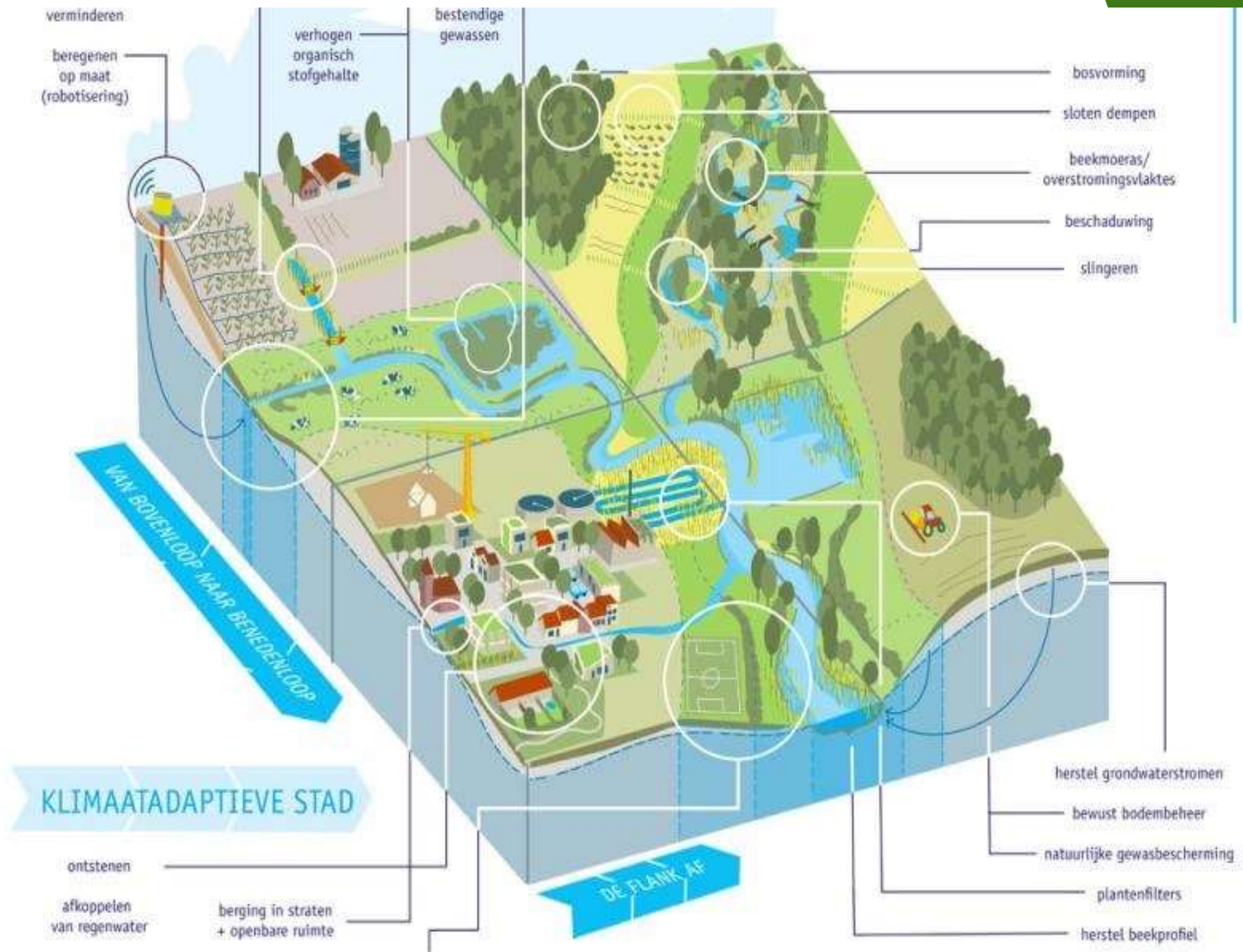

Handelingsperspectief

***Herstel van het volledige
landschapsecologische
systeem ??.....!!***

***Duurzaam gebruik van de
planeet***

Bron:
STOWA

Regeneratieve bufferboerderij 'Met Natuur Mee'

Regeneratieve landbouw versterkt het landschap. Op dit bedrijf oogsten we noten, bessen, fruit, eieren en vlees. Tegelijkertijd zorgen we voor de natuur en het landschap. Juist rondom kwetsbare natuurgebieden heeft deze landbouw grote meerwaarde, omdat het als buffer werkt.

- + Biodiversiteit
- + CO₂-opslag
- + Vochtvasthoudend vermogen
- + Aantrekkelijk landschap

'Met Natuur Mee'
Biodivers boeren voor een
veerkrachtig landschap.

Handelingsperspectief

- landbouw - meerkosten biodiverse landbouw

Melkveehouderij:

De kosten voor intensieve melkveebedrijven, extensieve melkveebedrijven en bedrijven op veen zijn respectievelijk € 1,95, € 2,18 en € 3,08 per honderd kg (2 tot 3 ct per kilo...)

€ 417 per hectare.

Akkerbouw:

- akkerbouwbedrijven op klei consumptieaardappelen € 324 per hectare.

- akkerbouwbedrijven op zand zetmeelaardappelen € 185 per hectare.

Bron: Meerkosten biodiversiteitsmaatregelen voor melkvee- en akkerbouwbedrijven

Alfons Beldman¹, Nico Polman¹, Harry Kager², Gerben Doornewaard¹, Auke Greijdanus¹, Henri Prins¹, Marijke Dijkshoorn¹, Judy Koppenjan²

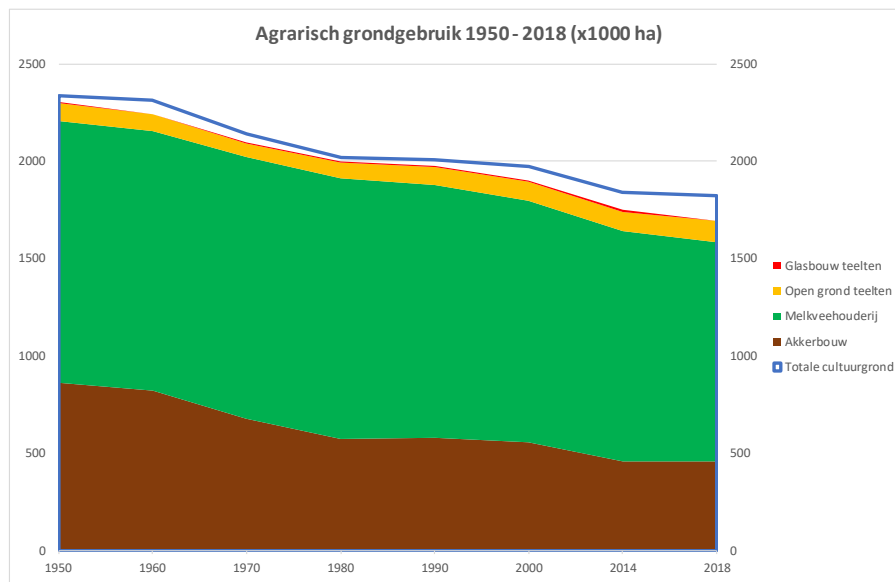
¹ Wageningen Economic Research

² Schuttelaar & Partners

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research in opdracht van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel in het kader van het beleidsondersteunend onderzoeksthema 'Natuurinclusief Nederland' (projectnummer BO-43-023.01-029).

Het is gefinancierd door het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Wageningen Economic Research Wageningen, oktober 2019 RAPPORT 2019-105

Akkerbouw

300€ per ha: 136.500.000

Veeteelt

400€ per ha: 452.400.000

Totaal op 17,5 miljoen Nederlanders
Is dan **34 € per inwoner per jaar**

Op de 3,6 miljoen natuurlidmaatschappen 161 € per jaar

Handelingsperspectief

- voorbeeld hoevenlandschap

Milieu

- *Herstel van grondwaterniveau en lokale kwelsystemen*
- Matigen van input pesticiden

Inrichting

- Herstel landschapselementen
- Herstel kleinschalige geomorfologie als steilranden langs essen en laagten tussen de essen en natuurlijke beeklopen
- Handhaven zandwegen
- Bufferzones langs watergangen (bloemrijke stroken, hagen en hakhoutwallen)
- Bufferzones langs bouselementen (mantels en zomen)
- Gevarieerd teeltplan en overblijvend grasland

Beheer

- Op natuur gericht beheer van bermen, slootkanten en perceelranden (bloemrijke kruidenvegetaties)
- Extensivering perceelsgebruik in de landbouw (kringlooplandbouw)

“Stakeholders”

- Overheden: Rijk, Provincie Gelderland, Gemeenten: 9 gem. in de Achterhoek
- Waterschappen
- NBO's: Nat. Mon. Geld. Landschap, SBB
- VALA (Agrarisch Collectief)
- Belangenorg.: LTO, GPG, WBE
- Bedrijfsleven
- Natuurwerkgroepen (o.a. IVN, KNNV, Landschapsbeheer)
Vogelwerkgroepen, Vogelbescherming Ned.
- Burgers en burger-initiatief groepen

**Gebiedspartijen bepalen samen
een standard (bench mark)**

Burgers

- monitoring (citizen science)
- oproep aan politiek

Deel 3

Basiskwaliteit realiseren

Noodzaak

Integrale aanpak

Instrumentenpakket “toolbox”:

- Beoordeling Basiskwaliteit Natuur en Landschap
- Ecologische landschaps-systeem benadering
- Factsheets voor uitvoering
- Goede (inspirerende!) voorbeelden
- Regelingen voor natuur en landschapsherstel
- Regelingen voor ecologisch duurzaam gebruik

Draagvlak als uitgangspunt

Trefwoorden / uitgangspunten

- ▶ Regionale insteek
- ▶ Streekeigen
- ▶ Holistisch
- ▶ Van onder op
- ▶ “Mind shift” → herkennen van kwaliteit
- ▶ Mobiliseren lokale trots
- ▶ Positieve intentie mobiliseren

Roadmap te komen tot BKvN:

-stappenplan per regio (gemeente)

1. actuele situatie (**beoordeling basiskwaliteit**)
2. verbeterpunten, keuzes op basis van **LES A**
3. handelingsperspectief (**biodiversiteitswinst en kwaliteitsverbetering landschap**)
4. toetsing aan actueel beleid (hiaten?)

- UITVOERING

Gebiedsproces met gemeente als regisseur

- a. stakeholderanalyse
- b. draagvlak - **gedeeld beeld**
- c. maatregelenpakket
- d. uitvoering maatregelen
- e. monitoring (**delen successen**)

Doe ook mee 😊

Zie je mogelijkheden voor jezelf om
BKvN te agenderen en dichterbij te
brengen??

Initiatieven B-KvN:

- Pilot Basis-KvN
- Stedelijk B-KvN -
- Weidevogelboeren
- Landschapsbeheerders
- Agr. Natuurverenigingen
- Vrijwilligers

Basiskwaliteit Natuur realiseren

Georganiseerd door

Doelgroep

- Beleidsmedewerkers en bestuurders
- Projectleiders
- Terreinbeheerders
- Landschapsarchitecten
- Rentmeesters
- Ecologen bij overheden en semioverheden
- Ecologen bij advies- en onderzoeksbureaus
- Overige groene vakmensen

Cursus

Basiskwaliteit Natuur realiseren

De biodiversiteit gaat in Nederland nog steeds achteruit. Zelfs algemene soorten hebben het moeilijk. Het is daarom belangrijk om te streven naar een basiskwaliteit voor natuur: een minimale kwaliteit waaraan onze natuur moet voldoen. Dit kan alleen door integraal naar een gebied te kijken met aandacht voor milieu, inrichting en beheer. Deze ambitie wordt ook onderkend door de Tweede Kamer, is de inzet van het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en vormt een logisch uitgangspunt voor een omgevingsvisie of -plan onder de Omgevingswet. Met deze cursus biedt [Vogelbescherming Nederland](#) u samen met Naturio praktische handvatten om mee aan de slag te gaan.

En voorts ben ik van mening dat overal
tenminste de basiskwaliteit voor natuur
moet worden gerealiseerd en gehandhaafd.

Ga voor kwaliteit!

Dat laat je je toch niet ontzeggen?!